

Can Newydd, &c.



1.

ER amser yr hen Adda, y dyn fu gynta' 'rio'd,
Mae rhywbeth yn naturiaeth, dynoliaeth, byth yn bod ;
Crew'd ef mewn diniweidrwydd a phur santeidrwydd Duw,
Ond heb 'ymgeledd gymhwys,' nis gall'sai'n hwylus fyw.

2.

Mae'r duedd fyth yn para, yr amser yma o hyd,
Am Asen i'n haddasu, ac i'n cythresu'n glyd ;
Ond rhyfedd rhan y rhei'ny, a mawr ddaioni yw,
Cael Gwraig heb gam, yn gymhwys, yn ol ewyliys Duw.

3.

A'r ffordd i'w chael yn addas, a thrwy briodas bur,
Yw'n unig 'nol rheolau a deddfau Duw i'w dir :
Am hyn gweddiwn arno, i'n cyfarwyddo o hyd,
Yn mhobpeth a'r a wnelom tra byddom yn y byd.

4.

Fe dd'wed y Ddwyfol 'Sgrythyr, mewn geirian eglur im',
Bedwaredd o'r Pregethwr, 'dall ungrw anmheu dim,
Mae'n profi drwy resymau mai gwell yw dau nag un ;
'Rwyf finau 'nawr yn gwbl o'r meddwl hyn y f' hun.

5.

Sant Paul yn ei Epistol rhagorol at 'r Hebre'd,
Wrth bawb a fedd 'r Ysgrythyr, mewn geiriau eglur dd'wed,
Am bob priodas weddus, mai anrhydeddus yw ;
Ond hyll, i'e'r holl, bateinwyr yn gywir farna Duw.

6.

Er hyn y pechod hwnw a'i glwyf sy'n llanw'n gwlad,
Gan ddiotal blant i ddiadol, drwy rym 'r uffernol had :
Mae ef â'i scîl ysgeler, yn arfer medr maith,
Gael pawb yn blant i'w hunan, a gwneud yr aflan waith.

7.

Peth goreu fedd yn foddion i hudo'r dynion hyn,
Yw'u cael hwy gyd wneud arfer, 'nol swpper garu'n dyn ;
A'l ddyben ar y dibyn, bob gradd, yw enyn greddf,
Gael tori, cyn ystyried, y seithfed gair o'r ddeddf.

8.

Mae'n achos wylo i weled, na chwaith i glywed fod
Un dyn mewn gwlad Grist'nogol dan fath annuwiol nod,
O ddysgwyl am y cyfnos, a dilyn hirnos faith ;
'Does neb ond godinebwyr mewn gwewyr am y gwaith.

9.

Mae'r lledrith hwn fel lladron, a'r gwaetha' o ddynion sydd
Yn turio tai a'u tori, a'u nodi wrth oleu'r dydd ;
Hwy dd'ont o'u ffau â ffugiau ar eu wynebaw ma's,
A'u bwriad, cyn y boreu, fydd porthi eu nwydau cas.

10.

A'r dydd pan dël mae dolur, a gwewyr yn ddilai,
Fel dychryn glyn marwolaeth yw'r alaeth i'r fath rai ;
'Nol syrthio i'r halogrwydd, euogrwydd wed'yn ddaw,
Nes gwasgu'r dyn yn hollol mewn rhyw annhraethol fraw.

11.

Mae heddyw briodasau, oes ddegau'n ddigon gwir,
Yn byw mewn mawr anghydfod, a thralod ar bob tir,
Nas gwel'sid un o'r iauau, hyd angeu'n fyr neu faith,
Oni buasai i anniweirdeb, godineb, ddechreu'r gwaith.

12.

A chyda hyny hefyd gwnaeth bethau enbyd iawn,
O fewn ein bro a'n bryniau mae'i ddrwg effeithiau'n llawn :
Gwnaeth rai i garu cwrw, a bod yn feddw o hyd,
Nes bod yn llwyr adfydus, anghenus yn y byd.

13.

A gwario tiroedd cyfain, a lleoedd llydain mawr,
Bod wed'yn y gresynaf a'r llymaf ar y llawr ;
Myn'd wed'yn i gardota, ac i ladrata'n wir,
Nes gwneud i'w gyrfa i orphen o dan y crogbren ir !

14.

Fe ddygodd i'r fath flinder, do'n sicr lawer un,
Nes tyngu, rhegu, a rhwygo, a mawr ddibrisio'i hun ;
Ac ereill i garcharau, dan flin ofidiau maith ;
A rhai o'u gwlad gartrefol, byth i estronol waith.

15.

Bod maes y nos fu'n achos, yn ddios lawr tro,
I symud rhai ugeiniau i angeu yn ein bro ;
Wrth aros maes 'nol chwysu, a gwlychu yn y gwlaw,
Fe gaed clefydau marwol, angeuol maes o law.

16.

Ar filoedd dygodd heintiau, clefydau poethion cas,
Nes drewi o'r bron a braenu, a phydru eu cyrph i ma's :
A marw cyn eu hamser, fe fwy na hanner oes ;
A myn'd o'r pla daearol, i ddyoddef bythol loes !

17.

Esgorwyd gan buteiniaid fastardiaid fwy na rhi',
Er cywilydd mawr a gw'radwydd o'r bron i'n bröydd ni ;
Mae rhai'n yn awr ar blwyfoedd yn lluoedd yn mhob lle,
Yn pwysu'n drwm â threthi, a phoeni gwlad a thre'.

18.

O ! gymaint wnaeth o w'radwydd i enw a chrefydd Crist !
Mae heddyw i'r werinos fawr achos bod yn drist ;
Gwnaeth rwygiad mewn eglwysydd, mewn gwlad, a threfydd mawr,
Rhai dewr mewn gras, a grymus, yn glwyfus ga'dd i lawr !

19.

Yn Israel gynt bu helynt, aeth lawr o'honynt hwy,
'R un dydd dair mil ar hugain, yn gelain dan y clyw' :
Fe dyfodd nes cael Dafydd a'i gerdd dan gerydd trwm,
O achos gwraig Urias, anaddas oedd y c'lw'm.

20.

Pan fyddo mewn oedfäon, yr addewidion rhad
Yn cael eu dal yn gyson i'r dynion dua' ga'd,
Am faddeu'u holl bechodau drwy-rinwedd angeu'r gro's,
Er hyn bydd rhai yn cysgu, o achos caru'r nos !

21.

Pwy dd'wed faint y mintoedd sy'n lluoedd wedi eu lladd,
Wrth garu'r nos, puteindra y trecha' arnynt ca'dd ;
Maent heddyw'n gelaneddau, er galarnadau maith,
Can's lladdodd hwn, feddyliwn, ei fyrddiwn lawer gwaith !

22.

Pan fyddo'r nos yn nesu, O'r llawenyachu sy,
Gan bawb o'r hen buteinwyr, a'r godinebwyr hy',
I gael eu blysig bleser, dry eto'n chwer'der chwith,
Mewn gwlad heb un drugaredd, ond rhincian dannedd byth.

23.

Bu llawer llanc yn Nghymru yn caru foreu a nawn,
Yn gu heb gas, yn gyson, am flwyddau'n ffyddlon iawn ;
Dangosai i'r ferch yn ebrwydd serchogrwydd goreu 'rio'd,
Anwyltra digyffelyb, ei well 'doedd bosib' bod.

24.

Ac hefyd caid gwobrwyon, a rhoddion gan y gwalech,
Bob math, y goreu a garai, nes byddai'r ferch yn falch ;
Ni choeliai yn ei chalon nad diddrg, gwirion, gwar,
Oedd ef, a'r mab didwyllaf, ffyddlonaf ar y dda'r.

25.

Ai gyd ag ef i'r gwely, a hyny yn nyfnder nos ;
Yr hyn sy ddigon eglur i'r 'Sgrythyr lân yn gro's :
A phob yn radd, debygwn, meddyliwn gwnai'r un llaith,
I hudo'r anwyl gariad gyflawni'r anllad waith.

26.

'Nol hyny troe y ffalsiwr yn fradwr, twyllwr mawr,
Y gwaetha' o neb 'rwy'n coelio fu'n rhodio daear lawr ;
Adroddai gas gelwyddau, a holl wendidau'r ferch,
'R un oreu gynt o garai, lle unwaith rhoddai'i serch !

27.

Ond wed'yn ei difrio, a'i gwaradwyddo'n gas,
Rhoi arni bob enllibau, a'r enwau casaf ma's ;
'Nol iddi, druan, ddechreu i newid lliwiau a llun,
Cael fe allai 'nol puteinio'i llofruddio gan yr un !

28.

Ai'r llanc 'nol hyn i ddianc o grafanc deddf y tir,
 Heb gosp am waith mor 'sgeler, a hyn dros amser hir,
 Trwy dyngu mewn brawdlysoedd ar gyhoedd gelwydd noeth ;
 Am hyn bydd eto gofio pan elo'r byd yn boeth.

29.

A chyn i'r yrfa orphen, a myn'd o'r ddae'ren faith,
 Daeth pwysig farn dymhorol, arteithiol am y gwaith ;
 Er dianc rai blyneddau ar holl gyfreithiau'r llawr,
 Daeth Daw o'r nef a'i gyfraith, a'i heffaith fu mor fawr

30.

Ar lawer nes gwallgofi gan rym y c'ledi hwn,
 Oedd wasgfa ar eu lwynau a'u cydwybodau'n bwn
 Euogrwydd fel mynyddau o bwys, a ffamiau
 Heb arwydd o ymwared i'w weled byth mla'u!

31.

Ond syrthio i lwyr anobaith, He mwyaf diffaeth sy,
 Sef troell neu ran o'r troed sy 'ngwaelod uffern ddu ;
 Fe lethodd mewn ddychryn, do'n sydyn lawer un,
 Nes gwneud mewn amryfusedd ryw ddiwedd iddo ei hun.

32.

Gwnaeth llawer grogi eu hunain, nes bod yn gelain gas,
 A llawer gym'rodd wenwyn, o'r byd i'w dirwyn ma's ;
 Aeth llawer i'afonydd, a rhai dros greigydd 'lawr,
 Nes gorphen 'r minuwldeb yn nhrag'wyddoldeb mawr!

33.

Gwnaeth llawer dori eu gyddfau a'r prif wythienau gyd,
 Nes darfod yn ddychrynlyd eu symud maes o'r byd ;
 A llawer ddarfu saethu eu hun, a brachu eu bron,
 Nes gwneud o'u gwirfodd achos i ado'r einioes hon.

34.

Gan rym cydwybod euog, gynddeiriog, bigog, gas,
 Oedd dan eu bron yn rhuo, ac yn bytheirio i ma's
 Gnofeydd a chyhuddiadau, a dychryniadau mawr,
 Nes danynt syrthio'n hollol dan fythol lid i lawr!

35.

'Peth ddygodd fath euogrwydd, oedd mewn anlladrwydd fyw,
 Heb feddwl am y cyfri', nac ofni deddf na Duw,
 Nes dryllio yn ddisymwth, 'nol bygwth lawer gwaith,
 Fel na b'o meddyginiaeth, nac iachawdwriaeth chwaith.

36.

Ond gwraidd yr holl bechodau, a'u canlyniadau syn,
 Sy o ddechreu'r Gân i'w diwedd, fu am y trosedd hyn,
 Sef caru'r nos mewn gwely, mae hyny yn warth i'n tir,
 Mae'n ddull a phryd anweddus, cywilyddus yw yn wir.

37.

Mae'n arwain mor naturiol, fel ffrwd lifeiriol gref,
 I'r holl bechodau casaf, ffeiddiaf dan y nef:
 Paham na chredai'r meibion, a'r merched gwirion llaith,
 Eu bod hwy'r nos o lawer rhy dyner at fath waith!

38.

Mae'r dull o gyfeillachu mewn GWELY, a'r hyd y Nos,
 Nac mewn un man pryd hwnw, yn dwyn rhyw chwerw lo's;
 A sangu uffern isod a'i thrallod yn ddiaw,
 Os na wna Duw o'i fawredd yn rhyfedd drugarhau.

39.

Os darfu neb i *gario*, neu rodio'r tân yn noeth,
 Heb losgi'i draed a'i fynwes oll yn yr éirias poeth;
 Mwy rhyfedd os achubwyd, os cadwyd neb y nos,
 Wrth garu, gan Dduw Iago, heb syrthio yn y fos!

40.

Chwi welwch 'nawr yn amlwg, ond O! mae'n olwg'syn,
 'Daw dyn yn rhydd i bobpeth wrth wneud yr unpeth hyn;
 'R hen ddiadol, farwol effaith, bob awr am anrhaith sydd;
 Wrth gyn'ryd ganddo'ch hudo, gwnewch gofo'r lliid a fydd!

41.

Dyn mochaidd, anifeilaidd, dyn ffaidd, ciaidd, cas,
 A wnaiff ei gâr, un gywrain, a'i wraig yn buten ma's,
 Cyn myn'd mewn brwd briodas, sydd urddas addas fraint,
 Er byw mewn glân ddiweirdeb, a rhag godineb haint.

42.

'Mae'n hollol afresymol, anysgrythyrol yw,
 Mae'n tori parch ac urddiad, cymeriad dynol ryw ;
 'R un fath yn wir a lladron yn union yw pob rhai,
 F'o o un i ddeg neu chwaneg, yn rhedeg 'ddeutu tai!

43.

Y Dwyfol gyfarwyddyd rhag chwantau ie'netyd, yw
 Ymgadw 'mhell oddi wrthynt, a rhagdynt ffoi at Dduw
 Am ras i fyw yn dduwiol, er pob rhyw guawdol chwant,
 A dylun ffordd cyfiawnder, 'r hyn fethodd llawer cant.

44.

'Dwy'n meddwl dim fod Pedr ar fedr gwadu Crist,
 Ond canlyn pell wnaeth hwnw i wylo'n chweww drist ;
 Fel hyny yn ddiattal mae Belial wrthi o hyd,
 I gael heb drais i drosedd a llygredd bawb yn nghyd.

45.

Am hyny, feibion, gwyliwch, gochelwch 'r hon a ddél
 A'i genau'n llyfn, a'i gwefus yn felus fel y mêl ;
 Trodd lawer â'i deniadau, a'i haml eiriau teg,
 Rhai'n archolledig gwymppodd, hi laddodd lawer deg.

46.

A'i diwedd drodd yn ddincod, yn wermod, sorod sur,
 Fel sarpn yn ei brathiadau, pigiadau, poenau a chur :
 Ond 'nawr awn at yr Iesu gael gras i dynu'n gro's
 I'n hanian felldigedig, 'n enwedig ar hyd nos !

47.

'Rwy'n addef bod yn anodd, heb nerth goludoedd gras,
 I roddi hebio'n union ein holl arferion cas ;
 Ond gwell bod yn amddifad o'r fraich a'r llygad de',
 Na chael o'u hachos boeni, a cholli byth y ne'.

48.

Anffrwythlon waith tywyllwch, O ciliwch rhagddo'n hwy,
 Anlladrwydd a chydorwedd boed diwedd arnynt mwy ;
 Ymddygwn yn fon'ddigaidd, yn weddaidd, hyny fydd
 Yn rhodiad anrhydeddus a gweddus wrth liw dydd.

49.

'Daiff neb i ffair na marchnad y nos, gael dillad clyd,
Nac unmath o 'nifeiliaid, ond ffyllaid mwya'r byd ;
Yn awr wrth ini edrych, pob rhai yn chwennyeh sydd
I brynu pob ceiniogwerth wrth brydferth oleu'r dydd.

50.

Fe ddengys hyn fod gwaeledd a llygredd dynol ryw,
Yn waeth nag un creadur mae'n eglur greodd Duw,
Pan aiff, wrth gael ei hudo a'i dwyllo gan y ddraig,
Mewn t'wllwch, dan ei ddwylo, y nos i geisio GWRAIG !

51.

Os ceir un ddoeth, rinweddol, annhraethol yw ei chlod,
'Does yn y byd mor werthfawr a chlodfawr a hi'n bod :
Ond os y nos eir 'chwilio neu geisio un heb wg,
Trwy d'wllwch du a budredd, pa ryfedd cael un *ddrwyg*.

52.

Ca'dd Jacob gynt ei dwyllo a'i hudo i ryw ffos,
Ac fe ga'dd hirfaith benyd am gym'ryd gwraig y nos ;
Meddyliodd y cai Rahel fwyn dawel yn ei ffrost,
Ond beth oedd ganddo'r boreu ond Leah 'r llygaid tost !

53.

Ca'dd hyn yn gerydd cyhoedd tra buodd yn y byd ;
'Sgrifenwyd ef yn rhybudd i'r gwledydd oll i gyd :
Am hyny'r ie'netyd cofiwch os rhodiwch 'nol eich chwant,
Na ddiengwch heb ryw fflangell, ddim ambell un o gant.

54.

A chwithau ferched siriol, anfeidrol fydd eich brain
O gadw'ch hun yn ddiwair, heb gellwair a'r fath haint ;
Ond ffoi rhag llygredigaeth, a'r brofedigaeth pan
B'o diafol yn ei gosod—mae'r cnawd yn hynod wan.

55.

Heb feddwl cyfeillachu neu garu'r nos yn hwy,
O ! ferched bach, atolwg na wnewch y mawrddrwyg mwy ;
Ond caru'r dydd yn unig yw y buredig drefn
Yn ol dauwoldeb perffaith, a chyfraith wrth ei chefn.